

Titelgegevens / Bibliographic Description

Titel	Puriteinse invloed uit Engeland (toegelicht uit een tweetal preken van resp. ds Joos van Laren en Dr Richard Sibbes) / J. van der Haar.
Auteur(s)	Haar, J. van der
In	<i>Documentatieblad Nadere Reformatie</i> , 2 (1978), no. 3, p. 89-93.
Copyright	2007 / erven J. van der Haar SSNR Claves pietatis.
Producent	Claves pietatis / 2007.07.17; versie 1.0
Bron / Source	Onderzoeksarchief / Research Archive Nadere Reformatie
Website	Sleutel tot de Nadere Reformatie
Nummer	B99027637

De digitale tekst is vrij beschikbaar voor persoonlijk gebruik, voor onderzoek en onderwijs. Respecteer de rechten van de rechthebbenden. Commercieel gebruik is niet toegestaan.

The digital text is free for personal use, for research and education. Each user has to respect the rights of the copyright holders. Commercial use is prohibited.

Het 'Onderzoeksarchief Nadere Reformatie' bevat digitale documenten over het gereformeerd Piëtisme en de Nadere Reformatie in Nederland tot 1800. Het is doorzoekbaar met de 'Bibliografie van het gereformeerd Piëtisme in Nederland (BPN)' op de website 'Sleutel tot de Nadere Reformatie'.

The 'Research Archive Nadere Reformatie' contains digital documents about reformed Pietism and the Nadere Reformatie in the Netherlands until 1800. These can be retrieved by searching the 'Bibliography of the reformed Pietism in the Netherlands (BPN)' database at the 'Sleutel tot de Nadere Reformatie' website.

PURITEINSE INVLOED UIT ENGELAND

(toegelicht uit een tweetal preken van resp. ds Joos van Laren en Dr Richard Sibbes).

Uit de artikelen van collega op 't Hof hebben we kunnen opmaken, welk een machtige invloed een man als Willem Teellinck te Banbury onderging van de kant van ds William Whately. En deze invloed is heus niet tot Willem Teellinck beperkt gebleven. Dit keer neem ik als voorbeeld een preek van Joos van Laren (in febr. 1586 gedoopt te Arnemuiden, en in 1653 overleden in Vlissingen). Van juli 1619 tot zijn dood was hij daar predikant. Volgens Van Schelven (NNBW, dl. IV, kol. 879) 'schijnt hij een zeer geleerd man' geweest te zijn. Zo droeg hij o.a. bij tot de totstandkoming van onze Statenvertaling, vooral wat betreft het boek Job. Ook liet hij ons tal van geschriften, veelal uitgegeven door zijn zoon(s) na. Daaronder zijn de 52 "Predicatie over Bysondere Texten", Vlissingen 1670 4°, waarschijnlijk wel het bekendst. Hoe geleerd en oorspronkelijk ds Joos van Laren als theoloog ook was, toch heeft hij zich in een preek (no. 46 in genoemde bundel) over 2 Tim. 4, 17v., soms woordelijk, laten leiden door de grote theoloog van Englands staatskerk: **Richard Sibbes DD.** (1577—1635). Deze "Ses-en-veertighste Predicatie" werd "Gedaen binnen Vlissingen, op den 27 Maert 1639", zo lezen we erboven.

Misschien vraagt u zich af, hoe ik er achter gekomen ben, dat Joos van Laren in één van zijn preken door Sibbes (de auteur o.a. van "Het gekrookte riet") zich heeft laten beïnvloeden. Daarvan is mijn kaartsysteem van Bijbelteksten de schuldige. Toen ik eens over genoemde tekst zou preken, het was nog in Achterberg . . ., werd ik o.a. op Van Laren en Sibbes gewezen om mij bij de voorbereiding op de prediking te helpen.

Nu heb ik echter nog niet alles gezegd. En dan mag niet verzwegen worden, dat niet ds Joos van Laren zélf deze 52 preken heeft uitgegeven bij zijn leven, maar vrij lang na 's mans dood heeft één van zijn zoons, Abraham van Laren, Stadsdrukker en Uitgever te Vlissingen, deze 52 stoffen uitgekozen, en wel uit de "AANTEKENINGEN" die zijn vader bij het preken gebruikte. Het zal dus zeer de vraag zijn, of ds van Laren zelf de bewuste

preek aan de pers had willen en durven toevertrouwen. Het betreft hier dus preken, die voor ds Joost van Larens "memorie" dienden. Want anders — aldus betoogt en beweert de zoon Abraham — zou zijn vader "deselve geleerder ende wijtloopiger hebben uytgebreydt". En daar kon hij wel eens gelijk in hebben. Want sommige preken zijn bepaald kort. Ze tellen, 52 stuks op 568 pagina's, gemiddeld ruim 10 bladzijden. Desondanks blijft het een typische zaak.

Ik laat nu eerst 'n deel van de tekst van ds van Laren en van dr Sibbes afdrukken.

Joos van LAREN

Seer beminde in den Heere.

De Apostel Paulus/zijnde nu geworden een out Man/ende den tijdt nakende/dat hy hem soude op-offeren en sijn dierbaer bloedt uyt storten om de Euangelische waerheydt te verzegelen/die hy al omme met grooten vlijt ende neerstigheydt geleert hadde/gaet op 't eynde deses Sendtbriefs Timotheo verhalen/wat hem wedervaren is beyde van Godt in den Hemel ende van de menschen op Aerden.

Wat aengaet de Menschen op aerden: Hij verhaelt/dat sy gansch trouwelooslijck met hem hebben gehandelt/dat sy hem hebben begeven/doe hy hare vertroostinge ende versterckinge aldermeest van nooden hadde. Eenen Demas/die hem lange gevolght hadde/is hem dan gansch afgevallen. Eenen Alexander de Kopersmit/heeft hem veel quaets bewesen. Andere Christenen/

Richard SIBBES

Blessed St. Paul, being now an old man, and ready to sacrifice his dearest blood for the sealing of that truth, which he had carefully taught, sets down in this chapter, what diverse entertainment he found, both from God and man, in the preaching of it.

As for men, he found they dealt most unfaithfully with him, when he stood most in need of comfort from them. Demas, a man of great note, in the end forsook him; Alexander the coppersmith (—) did him most mischief; weaker Christians forsook him etc.

die wel oprecht doch noch
kranck in 't geloof waren/en
hebben hem niet durven by-
staen/sy hebben hem alle ver-
laten.

Maer siet hier de wijsheydt van
Godts Geest in den Apostel
Paulo. Demas om dat sijn son-
de meerder was/als zijnde ge-
weest selve een een Predicker/
de Apostel druckt op hem dit
brant-merck/dat niet uyt gaen
sal tot aen der werelt eynde
toe/dat na dat hy de handt aen
den ploegh geslagen hadde/hy
wederom met de huysvrouwe
Loths na Sodom heeft te rugge
gesien/keerende met de hondt/
tot het gene hy uitgespogen
hadde/namelijk tot de liefde
des werelts.

Den tegenstant van Alexander
de Koper-smit/dewijle sy uyt
puere boosheydt voort quam/
ende haet tegen de waerheydt/
soo slaet hem de Apostel met
eenen swaren vloeck/de Heere,
seydt hy, vergelde hem na sijne
wercken.

Andere Christenen, om dat sy
hem hadden verlaten alleen-
lijk by faute van couragie/
niet sterck genoegh zijnde om
voor den name Christi te dur-
ven lijden/behoudende noch-
tans steeds een verborgene
sucht ende liefde tot de saecke
Christi; d' Apostel verswijght
hare namen/ende bidt Godt hy
woude doch haer die swack-
heydt niet toerekenen.

But mark the wisdom of God's
Spirit in the blessed Apostle,
. . . Demas, because his fault
was greater, by reason of the
eminency of his profession,
him he brands to all posterity,
for looking back to Sodom
and to the world, after he had
put his hand to the plough.

Alexander's opposing, because
it sprung from extremity to
malice towards the profession
of godliness, him he curseth.
'The Lord reward him', etc.

Weaker Christians, who failed
him from want of some measu-
re of spirit and courage, retain-
ing still a hidden love to the
cause of Christ, their namens
he conceals, with prayer that
God would not lay their sin to
their charge.

Zo langzamerhand komen de auteurs tot verdeling van de stof, en beiden hebben de volgende drie punten:

Drie dingen staen in dese woorden aen te mercken. Eerst/wat ervaringe Paulus hadde van Godts liefde en sorgē over hem/ten aensien van 't voorleden.

Ten tweeden/wat hope hy daer op bouwt/ten aensien van 't toekomstende.

Ten derden/waer toe hy hem dit beyde laet dienen/namelijk tot een opweckinge sijns hertens om Godt te dancken.

Het is heus niet zo, dat de Vlissingse predikant van Laren de Engelse puritein Sibbes op de voet blijft volgen. Wie de preken verder leest en vergelijkt, merkt al gauw dat hun wegen al meer en meer uiteengaan. Maar wel is er beïnvloeding, niet alleen bij de inleiding en de verdeling van de preek, maar ook in de verdere uitwerking. Daartoe kies ik nog een gedeelte (v. Laren, p. 492):

2. LEERE. Godt laet menighmael sijn dierste Kinderen komen tot in den muyl van den Leeuw, dat is tot in den aldervervaerlijksten staet, soo dat er nu geen uytkomstē schijnt meer voor haer te wesen.

De Historie van Godts Kercke in alle eeuwen kan ons de waerheyt van dese Leere bevestigen.

... so that there offer unto us to be unfolded: 1. Paul's experience of God's loving care in his deliverance past.

2. His assured hope, built upon his experience, for the time to come.

3. The issue he maketh of both: as they flow from God's grace, so he ascribes him the glory of both.

SIBBES, vol. 1, p. 316. Obs. 1. That God suffereth his children to fall in the mouth of lions, or into some danger proportionable, wherein they shall see no help from him, is a truth clear as the sun. The history of the church in all ages shews as much.

Wie beide auteurs mét mij heeft kunnen lezen en vergelijken, zal het met mij eens zijn, dat hier van een zeer sterke beïnvloeding sprake is. Er zijn in deze preek van Sibbes gedeelten, die welhaast letterlijk vertaald zijn door ds Joos van Laren. Het geldt, wat Sibbes betreft, voor zover ik kon nagaan, alleen déze preek. Ergens moeten we erkennen, dat ook onze "beste" oudvaders niet zo oorspronkelijk geweest zijn, als wij wel dachten. Ook

"hun lichtje" brandde niet steeds op een even sterke pit. Eén en ander doet echter niet af van onze grote eerbied en liefde, die wij óók voor Joos van Laren gevoelen.

J. van der Haar.

